

Remissvar gällande SOU 2025:73 En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv.

Saco-S, Akademiker i staten, har inte givits möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet men vill kommentera en del av innehållet.

Utredningen har tagit fram ett förslag till regeringens arbetsmiljöstrategi för perioden 2026–2030. Syftet är att ange riktningen för arbetsmiljöpolitiken för att möta utmaningar och möjligheter i ett förändrat arbetsliv. Strategin ska svara upp mot aktuella förändringar i arbetslivet utifrån demografi, en åldrande befolkning, teknikutveckling och digitalisering, klimatförändringar och grön omställning

Det nya förslaget till arbetsmiljöstrategi bygger vidare på den tidigare och behåller samma vision och mål. Fyra delmål föreslås: ett hållbart arbetliv, ett hälsosamt arbetsliv, ett tryggt arbetsliv och ett innovativt arbetsliv. Varje delmål har 4–6 prioriterade områden. För att skapa en tydligare struktur har vissa förändringar gjorts, bland annat har en del områden tagits bort eller omfördelats, och delmålet om en arbetsmarknad utan brott och fusk har tagits bort som eget delmål.

En ny funktion – en samordnare

Utredningen föreslår en samordnarfunktion som bland annat ska ansvara för implementering och löpande uppföljning av strategin, inklusive en större halvtidsutvärdering. I funktionen ingår även att ha en nära dialog med forskarsamhället och aktörer på den internationella arbetsmiljöarenan. Samordnarfunktionen föreslås bemannas med två personer, vilket med tanke på det gedigna uppdraget är klokt. Saco-S ser samordnarfunktionen som den är beskriven i förslaget som en framgångsfaktor.

I den nu gällande strategin har uppföljning varit en brist, vilket utredaren vill åtgärda. Regelbunden uppföljning är viktig för att säkerställa att insatserna implementeras och ger önskad effekt, då man löpnade kan få en uppfattning om vilka framgångsfaktorerna är och hur strategin omsätts i praktiken. När det gäller implementeringen och genomförandet av strategin menar utredaren att det är avgörande att regeringen tillsammans med berörda departement och myndigheter initierar och genomför en dialog med arbetsmarknadens parter för att identifiera hur parterna kan bidra till strategins mål och delmål. Saco-S delar den bilden helt.

Samtliga delmål pekar på vikten av kunskap och kunskapsspridning och i delmålet *ett hållbart arbetsliv* vidgas området forskning och statistik till att omfatta medvetenhet och kunskap om arbetsmiljöfrågor.

Delmålet *ett innovativt arbetsliv* pekar ut flera områden där det saknas forskning och kunskap. Det går inte att förutse alla konsekvenser klimatförändringarna och den gröna omställningen kommer att ha på arbetsmiljön, och här är kunskapsluckorna och kunskapsbehoven stora. Ett annat område som pekas ut är distansarbete. Pandemiåren innebar att vi kollektivt tog ett enormt steg framåt i vår digitala kompetens, och väldigt många arbetade på distans. Däremot har vi inte fullt ut identifierat vilka arbetsmiljörisiker som denna förändring innebar och fortsättningsvis innebär då många fortfarande har möjlighet att arbeta på distans.

Utredaren konstaterar att tidigare forskning till stor del inriktats på risker, men att man nu behöver titta mer på hälsofaktorer/friskfaktorer. Med tanke på hur lite vi vet om arbetsmiljörisiker kopplade till t ex klimat och miljö, nya material inom återvinning, digitala arbetssätt och AI osv. så behövs fortsättningsvis en hel del forskning på riskfaktorer, men självfallet även på friskfaktorer. Det behövs arbetsmiljöforskning såväl generellt som branschspecifikt och sektorsspecifikt där forskningsresultaten sedan kan omsättas i praktisk tillämpning och stödmaterial. Genom den dialog samordnaren föreslår ha med forskarsamhället når man ytterligare en bit framåt i dessa frågor vilket Saco-S ser som positivt. Ett viktigt steg, som inte ligger inom ramen för denna strategi men som behöver tas om hand, är att forskning kommer till stånd och att det avsätts resurser för detta.

Ett nytt delmål, ett innovativt arbetsliv

Strategin föreslår ett nytt delmål: *ett innovativt arbetsliv*, med fokus på teknikutveckling, digitalisering, klimatförändringar och grön omställning. Delmålet och de områden som föreslås är högst relevanta, och speglar vad man brukar kalla "det nya normala". Samspelet mellan teknik, människa och organisation behöver uppmärksammas i det förebyggande arbetsmiljöarbetet och det är särskilt viktigt att utveckla den digitala och kognitiva arbetsmiljön. Likaså är det viktigt att integrera jämställdhetsaspekter i alla delmål, så även här

Ett område inom delmålet är distansarbete, något som är avsevärt vanligare förekommande idag, särskilt bland kvinnor, vilka också är mer drabbade av arbetsrelaterad sjukfrånvaro och stress. När det gäller distansarbete behöver man även titta på andra faktorer som påverkar, såsom hemmiljö, ojämna fördelning av obetalt hemarbete och bristande återhämtning.

En aspekt som utredningen inte nämner, varken här eller i delmålet *ett tryggt arbetsliv* (som i övrigt innehåller fokus hot och våld i arbetslivet) är frågor om hot och våld i nära relationer. Distansarbete/hemarbete *kan* innebära en ökad risk för att bli utsatt (oavsett kön) och det behöver man vara uppmärksam på, liksom andra situationer där hot och våld kan förekomma.

Arbetsmiljöfrågor kopplade till organisatorisk och social arbetsmiljö

Arbetsmiljöfrågor kopplade till arbetsbelastning, stress och kränkande särbehandling är svåra att hantera – både för arbetsgivare, chefer, skyddsombud och arbetstagare. Erfarenheter från Saco-S medlemsförbund och medlemmar ger att dessa frågor är särskilt utmanande.

OSA-relaterade problem, såsom obalans mellan krav och resurser, är vanliga orsaker till stressrelaterad psykisk ohälsa. Stressen ökar, särskilt bland unga (kvinnor), och bedöms få större betydelse för framtida arbetsrelaterad dödlighet. Det finns därför ett tydligt behov av både mer forskning inom området och att arbeta praktiskt med OSA-frågor inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Saco-S ser även ett särskilt behov av att stärka chefers förutsättningar att arbeta effektivt med organisatorisk och social arbetsmiljö. Strategin genomsyras visserligen av OSA-perspektivet, men det krävs fortsatt bevakning och stöd för att omsätta detta i praktiken.

Jämställdhet och inkludering

Jämställdhet lyfts som central utgångspunkt i strategin och återkommer i delmål och områden. Strategin understryker att ett hållbart arbetsliv kräver inkluderande arbetsplatser fria från diskriminering, kränkningar och stress. Jämställdhet och inkludering påverkar allt från anställningsformer och villkor till fysisk och psykosocial arbetsmiljö, och är avgörande både för arbetsmiljön och kompetensförsörjningen.

Brister i arbetsmiljön drabbar kvinnor och män olika, och faktorer som kön, etnisk bakgrund, funktionsvariation och socioekonomisk status påverkar arbetslivets villkor. Ett förstärkt jämställdhetsperspektiv ger bättre förutsättningar att förebygga ohälsa och främja lika möjligheter.

Vad ska uppnås och strävansmål

Utredaren har valt att göra en förflyttning där fokus ligger på *vad* som ska uppnås, medan *hur* det ska ske lämnas öppet. Delmålen och deras områden utgör strävansmål och har inte explicit uttalade konkreta slutresultat. Man

beskriver ett önskat tillstånd, en förflyttning, inte ett konkret givet resultat vilket tydliggörs i att man inte ger konkreta uppdrag till specifika myndigheter utan ansvaret överlämnas till regeringen och berörda aktörer.

Den breda ansatsen är begriplig och relevant, men det är avgörande att följa upp hur strategin faktiskt omsätts i praktiken. Uppföljning via samordnarfunktionen men även Statskontorets utvärdering, är centrala för att säkerställa att strategin ger önskad effekt

Samverkan, att kroka arm

Även om systematiskt arbetsmiljöarbete och samverkan ses som grundkrav och därför tagits bort som eget delområde, betonas parternas avgörande roll för att strategin ska få genomslag. Lokala parter – arbetsgivare, skyddsombud och fackliga företrädare – nämns som nyckelaktörer i arbetsmiljöarbetet.

Strategin ska skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö, vilket kräver att arbetet når hela vägen ut till de enskilda arbetsplatserna. För att lyckas påtalar man att vi måste "kroka arm" i arbetsmiljöarbetet staten och centrala parter, arbetsgivarna och arbetstagarna. Saco-S håller helt med här. Samverkan mellan parterna är central och här behövs stöd till chefer och skyddsombud.

Elevers och studerandes arbetsmiljö

Elevers och studerandes arbetsmiljö föreslås bli ett nytt eget område inom delmål ett hållbart arbetsliv. Kunskapsnivån i dessa grupper är låg vad det gäller arbetsmiljöfrågor och systematiskt arbetsmiljöarbete och det finns stora behov av att öka på den kunskapen. Samtidigt visar statistik att stress, oro och psykisk ohälsa är utbredd bland dagens unga studerande på högskolor och universitet. Speciellt unga kvinnor är drabbade av psykisk ohälsa. Det faktum att många ungdomar idag dels inte tror att de kommer att orka arbeta fram till pensionen, dels är oroade över att bli utbrända när de kommer ut i arbetslivet, visar med all önskvärd tydlighet hur viktigt det är att frågor rörande elevers och studerandes arbetsmiljö omhändertas på ett konstruktivt konkret sätt. Ungdomarna är vår framtid. Att förbättra deras arbetsmiljö och höja kunskapsnivån är avgörande för ett längre hållbart arbetsliv.

Kompetensförsörjning och arbetsmiljö

Utredningen lyfter fram kompetensförsörjningen som en avgörande framtidsfråga. I dag är det en utmaning inom samtliga sektorer – och den statliga sektorn är inget undantag. För att säkerställa att staten kan attrahera och behålla kompetenta medarbetare krävs ett aktivt arbete med att erbjuda en god arbetsmiljö.

I delmålet ett tryggt arbetsliv finns området ”Otillåten och otillbörlig påverkan inom offentlig verksamhet minskar”. Otillbörlig påverkan är definitivt en arbetsmiljörisk och kan ha stor negativ betydelse för kompetensförsörjningen. Saco-S är oroliga över förslagen kring ett utökat tjänstemannaansvar, då detta kan påverka arbetsmiljön negativt och avsevärt minska statens attraktivitet som arbetsgivare. Risken är att tjänstemän utsätts för påtryckningar och hot om anmälan om de inte tillmötesgår medborgare, trots att det skulle strida mot de lagar och regler tjänstemannen har att följa vilket på flera sätt kan få förödande följder.

Det handlar om att skapa arbetsplatser fria från ohälsa, diskriminering, otillbörlig påverkan, hot våld och trakasserier. En trygg och hållbar arbetsmiljö är en förutsättning för att dagens unga – morgondagens tjänstemän – ska vilja ta anställning i staten och orka arbeta ett helt yrkesliv utan att drabbas ohälsa.

Sammanfattningsvis är Saco-S positiv till förslaget till ny arbetsmiljöstrategi. Den innehåller såväl viktiga som relevanta delmål och områden, där man försöker möta och förbereda för ett förändrat arbetsliv utifrån såväl de utmaningar och möjligheter man känner till, som de man ännu inte har identifierat.

Anna Steen

Ordförande Saco-S

27 oktober 2025.